

HYPERICUM 22, afl. 2 (juli 2022)

FWT-FLORON

Taraxacum parnassicum Dahlst. (syn. *T. silesiacum* Dahlst. ex Hagl.) in rivierduingrasland van de Rheezermaten

Jelle Hofstra

Taraxacum parnassicum behoort tot de sectie *Erythrosperma*, een groep van kleine, fijngebouwde *Taraxacum*-soorten die gebonden zijn aan droge standplaatsen.

Taraxacum parnassicum is een vrij gemakkelijk op naam te brengen paardenbloem. Hij onderscheidt zich vooral door de combinatie van de volgende kenmerken: de plant is zeer klein (meestal niet meer dan 10 cm hoog), de bladeren hebben een kort driehoekige meestal stompe eindlob, de hoofdjessteel is bovenaan behaard, de buitenste omwindselblaadjes zijn breed lancetvormig tot bijna eirond en van knobbels voorzien, stuifmeel ontbreekt en de nootjes zijn donker roodbruin

Het areaal van *Taraxacum parnassicum* omvat het grootste deel van Europa (Vašut, 2003); in Midden- en Zuid-Europa komt hij tot in de alpiene zone voor (Richards, 2021; Tison & de Foucault, 2014).

Hij komt in Nederland verspreid voor in het duinlandschap langs de kust, maar is daar waarschijnlijk niet algemeen. Vroeger is hij op heel wat plekken in het binnenland aangetroffen, met name in heidegebieden van de pleistocene zandgronden, en op rivierduintjes en dijken in het fluviaal district. Recente gegevens over binnenlandse groeiplaatsen zijn, voor zover mij bekend, niet voorhanden.

De groeiplaats in de Rheezermaten, vroeger en nu

Taraxacum parnassicum werd op 1 mei 1976 tijdens een *Taraxacum*-excursie aangetroffen op een beweid rivierduin langs de Vecht ten zuiden van Hardenberg (bioportal.naturalis.nl). Daar werd door verschillende excursiedeelnemers herbariummateriaal -in totaal 15 plantenverzameld onder de toen gangbare naam *Taraxacum silesiacum*. Uit de etiketgegevens bij het materiaal van B. Blom, J.H. Ietswaart en E. Vellinga (figuur 1) blijkt, dat *Taraxacum parnassicum* werd begeleid door Vroegeling (*Draba verna* = *Erophila verna*), Schapenzuring (*Rumex acetosella*), Gewone veldbies (*Luzula campestris*), Voorjaarszegge (*Carex caryophylla*) en Geel walstro (*Galium verum*). De combinatie van deze vijf soorten wijst, plantensociologisch gezien, in de richting van de Associatie van Schapengras en Tijn (*Festuco-Thymetum serpylli* Tüxen 1937), een plantengemeenschap die vroeger langs de Vecht op veel plaatsen voorkwam.

foto 1: *Taraxacum parnassicum*, samen met o.a. Gewone veldbies, Grasklokje (getande ronde blaadjes) en Voorjaarszegge (bloeiwijze rechtsboven). Rheezermaten, 19-4-2021

foto 2: *Taraxacum parnassicum* met roodbruine nootjes. Rheezermaten, 3-5-2021

Het bovenvermelde rivierduin bij Hardenberg maakt deel uit van het natuurgebied de Rheezermaten en is in beheer bij Staatsbosbeheer. De Associatie van Schapengras en Tijn komt in een beperkt deel van het rivierduin vlakdekkend voor. In feite gaat het hier om een kronkelwaardengebied (Wolfert & al., 1996) waar de associatie op droge delen is vertegenwoordigd door Grasklokje (*Campanula rotundifolia*), Steenanjer (*Dianthus deltoides*), Geel walstro, Kleine bevernel (*Pimpinella saxifraga*), Grote tijn (*Thymus pulegioides*) en Knolboterbloem (*Ranunculus bulbosus*).

In het voorjaar van 2021 werden in dit terreingedeelte op één plekje vijf bloeiende individuen van *Taraxacum parnassicum* aangetroffen (foto 1 & 2). Ter plekke is opname 1 (p. 5) gemaakt. De vegetatieopname is soortenrijk, ondanks de geringe afmetingen van het proefvlak; vrijwel alle voornoemde kenmerkende soorten zijn present, alleen Steenanjer ontbreekt.

Ook de zeldzame Voorjaarszegge is present. Deze soort is langs de Vecht (en de Dinkel) eveneens kenmerkend voor de associatie, alhoewel zij niet als zodanig te boek staat. De totale soortencombinatie van opname 1 toont aan dat *Taraxacum parnassicum* deel uitmaakt van een goed ontwikkeld voorbeeld van de Associatie van Schapengras en Tijn. Op een lager syntaxonomisch niveau kan de opname worden benoemd als subassociatie *anthoxanthetosum* door de aanwezigheid van Gewoon reukgras (*Anthoxanthum odoratum*), Gestreepte witbol (*Holcus lanatus*) en Knoopkruid (*Centaurea jacea*), maar vooral door het (vrijwel) ontbreken van de differentiërende soorten van de subassociatie *jasionetosum*.

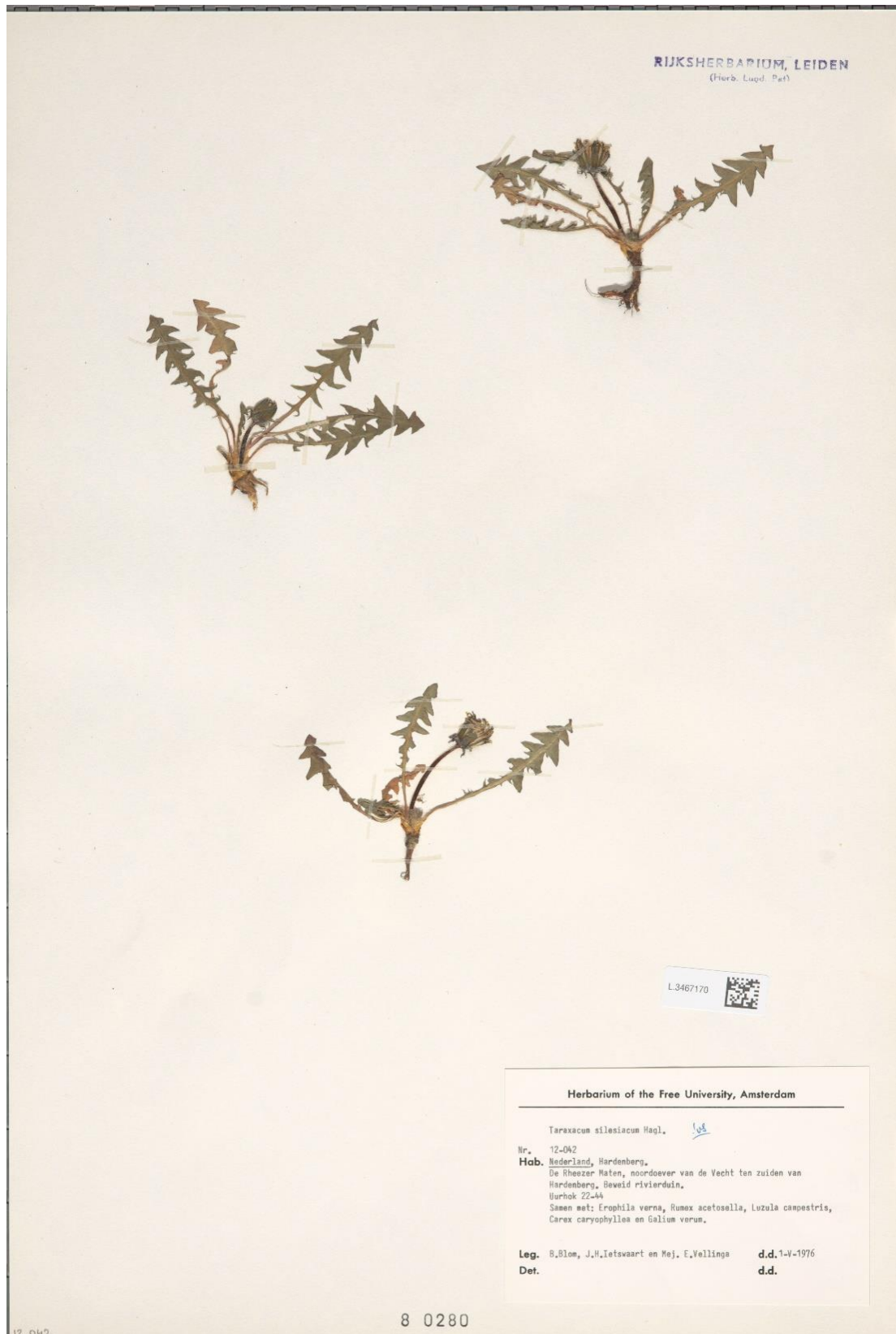
De groeiplaats betreft de bovenrand van een steile, op het zuidoosten gerichte flank van een diepe terreininzinking, waar *Taraxacum parnassicum* zich weet te handhaven in een open kort-grazige vegetatie. Op een dergelijke standplaats kunnen bij zonnig en windstil weer de temperaturen hoog oplopen. Niet alleen *Taraxacum parnassicum* maar ook Voorjaarszegge is beperkt tot deze specifieke plek.

De Vecht is rond 1900 gekanaliseerd, wat heeft geleid tot vermindering van zandafzetting. Naast begrazing is vooral afzetting van vers basenrijk zand belangrijk voor het voortbestaan van tal van zeldzame soorten in het Vechtdal (Ruiter, 2005). Om de rivier weer een natuurlijker karakter te geven, zijn in het kronkelwaardengebied van de Rheezermaten herstelmaatregelen uitgevoerd, waardoor in de toekomst misschien nieuwe kansen ontstaan voor *Taraxacum parnassicum*, Voorjaarszegge en andere karakteristieke soorten.

Dankwoord

Mijn hartelijke dank aan Ruud Jonker (Staatsbosbeheer) voor zijn toestemming om in het gebied van de Rheezermaten te zoeken naar *Taraxacum parnassicum*.

Figuur 1. Herbariummateriaal van *Taraxacum parnassicum* (= *T. silesiacum*), in 1976 verzameld door B. Blom, J.H. Ietswaart en E. Vellinga. Herbarium van Naturalis (L.3467170)

Opname 1. *Taraxacum parnassicum* in rivierduingrasland van de Rheezermaten

X-coördinaat:	237.059
Y-coördinaat:	508.030
Datum:	19-4-2021
Oppervlakte:	2,5 x 1.5m
Zuidoosthelling:	25°
Bedekking kruidlaag:	40%
Bedekking moslaag:	80%
Aantal soorten:	27

Taraxacum parnassicum +.1 (5 bloeiende exemplaren)

Koelerio-Corynephoretea:

Carex arenaria	+1
Cerastium arvense	+1
Ornithopus perpusillus	r

Differentiërend:

Festuca rubra	2.2
Luzula campestris	2.2
Rumex acetosella	1.1
Plantago lanceolata	+1
Poa pratensis	+1
Pilosella officinarum	r

Trifolio-Festucetalia ovinae:

Hypochaeris radicata	+1
----------------------	----

Differentiërend:

Achillea millefolium	1.1
Agrostis capillaris	+2
Anthoxanthum odoratum	+2
Trifolium dubium	+1

Festuco-Thymetum serpylli:

Kenmerkende soortencombinatie:

Carex caryophylla	1.2
Ranunculus bulbosus	1.1-2
Campanula rotundifolia	+1
Galium verum	+1
Pimpinella saxifraga	+1
Thymus pulegioides	()

Overige soorten:

Pseudoscleropodium purum	4.5
Centaurea jacea	+2
Elymus repens	+1
Holcus lanatus	+1
Taraxacum duplidentifrons	+1
Taraxacum species	r

Literatuur

Richards, A.J., 2021. Field Handbook to British and Irish Dandelions. B.S.B.I. Handbook no. 23. Botanical Society of Britain and Ireland. Durham.

Ruiter, H., 2005. Stroomdalflora in het dal van de Overijsselse Vecht, hoe lang nog? De Levende Natuur 106 (4)

Tison, J.-M. & B. de Foucault, 2014. Flora Gallica. Flore de France. Biotope Mèze.

Vašut, R.J., 2003. *Taraxacum* sect. *Erythrosperma* in Moravia (Czech Republic): Taxonomic notes and the distribution of previously described species. Preslia, Praha, 75.

Wolfert, H.P., G.J. Maas & G.H.P. Dirx, 1996. Het meandergedrag van de Overijsselse Vecht; historische morfodynamiek en kansrijkdom voor natuurontwikkeling. Rapport 408. DLO-Staring Centrum, Wageningen.
